SUOMEN RIISTAKESKUS
FINLANDS VILTCENTRAL

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

21.3.2017

Suomen riistakeskus
Erikoissuunnittelija Marko Paasimaa

Eduskunnan ympäristövaliokunnan kuuleminen 22.3.2017
Hossan kansallispuistoa koskeva hallituksen esitys, HE 260/2016 vp

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt Suomen riistakeskukselta asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esitykseen Hossan kansallispuistoksi.
Suomen riistakeskuksen edustajana esitän pyydettynä lausuntona seuraavaa:

Hallituksen esitys sisältää tarpeettomia rajoituksia metsästykseen ja turhan byrokraattisia järjestelyjä. Näiltä osin lakiesitykseen tarvitaan muutoksia. Lisäksi esitykseen tarvitaan täsmennyksiä sekä laki- että perustelutekstiin.

Aloite ”koko kansan kansallispuiston” perustamiseksi

Hossan kansallispuiston perustamista koskeva aloite on harvinainen sen vuoksi, että se on alun perin paikallisen väestön tekemä edustaen laajasti alueen käyttäjäryhmiä. Lähtökohtana esityksessä oli se, että metsät ja muu ympäristö suojellaan, mutta mahdollisuudet perinteisiin, luontoa muuttamattomiin luonnonkäyttömuotoihin säilytetään. Toisin sanoen mahdollisuudet kalastukseen, metsästykseen ja marjastukseen pidettäisiin suurin piirtein nykyisellään. Ajatuksena oli perustaa ”koko kansan kansallispuisto”. Näin ollen olisi kohtuutonta, jos paikallisen väestön taholta tulleeseen esitykseen valtiovalta tekisi tarpeettomia rajoituksia.

Hallituksen esitys poistaa lupametsästyksen

Hallituksen esityksen mukaan kansallispuistossa saisivat metsästää vain paikalliset asukkaat. Ulkopaikkakuntalaiset suljettaisiin pois alueelta. Poikkeuksena olisivat vain sellaiset puistossa toimivan paliskunnan ulkokuntalaiset osakkaat, jotka osallistuvat luvanvaraisen suurpedon poistamiseen. Lisäksi muutamalla puiston alueeseen liittyvällä metsästysyhdistyksen ulkokuntalaisella jäsenellä olisi oikeus metsästää hirveä.

Esityksessä todetaan, että ulkopaikkakuntalaisten metsästykseen kansallispuiston perustamisella on vähäinen merkitys, koska puiston pinta-ala on vain kolme prosenttia Suomussalmen lupametsästysalueiden kokonaispinta-alasta. Arviossa ei ole kuitenkaan otettu huomioon sitä, että Suomussalmella, Taivalkoskella ja Kuusamossa harjoitetun voimaperäisen metsätalouden vuoksi valtaosa seudusta on sellaisia talousmetsiä, jotka eivät ole houkuttelevia alueita metsällä kulkemiseen. Sen sijaan Hossan kaltaiset alueet ovat suosittuja metsästysalueita.

Lupametsästyksen kieltämisestä kärsisivät erityisesti sellaiset muualla asuvat metsästäjät, joilla on vahva side Hossan seudulle. Kipeimmin lupametsästyksen poistamisesta kärsisivät Hossan seudulla syntyneet, mutta muualle työn tai muun seikan takia lähteneet henkilöt. He ovat saattaneet tehdä kesämökin alueelle tai lunastaa perikunnalta kotitalonsa vapaa-ajan viettoa varten. Suomussalmen kunnan alueella ensimmäisen metsästyskorttinsa lunastaneista kolmasosa on muuttanut kunnasta.

Monet ulkokuntalaiset ovat perinteisesti vuosikausia tehneet syksyiset metsästys-, kalastus- ja marjastusretkensä Hossan alueelle. Jos lupametsästys kiellettäisiin Hossan kansallispuistossa, ainakin osa heistä tulisi todennäköisesti siirtymään muualle, eivätkä näin käyttäisi alueen matkailu- ym. pal-

veluja. Lupametsästyksen kieltämisellä olisi siis negatiivisia vaikutuksia kansalaisten virkistysmahdollisuuksiin ja aluetalouteen.

Martinselkosen luonnonsuojelualue vertailukohtana

Hossan alueelta kolmisenkymmentä kilometriä etelään päin sijaitsee vuonna 1992 perustettu Martinselkosen luonnonsuojelualue. Alue rajoittuu itärajaan ja on pinta-alaltaan n. 7000 ha. Alueella on paikallisilla metsästysoikeus ja muutkin voivat metsästää kiintiöidysti Metsähallituksen luontopalvelujen erähenkilöstön myöntämillä luvilla. Lupametsästyksen osalta alueella ei ole todettu minkäänlaisia ongelmia. Mahdollisuus metsästykseen on ollut erityisen tärkeää niille metsästäjille, jotka ovat entisiä suomussalmelaisia.

Suurpetojen metsästys on alueella kokonaan kielletty. Suurpetojen metsästyskielto on aiheuttanut porotaloudelle suuria ongelmia. Pedot ovat käyttäneet suojelualuetta pakopaikkanaan ja näin vahinkoja aiheuttaneita suurpetoja ei ole saatu poistettua. Hyvänä esimerkkinä tästä on susipari, joka asettui seudulle keväällä 2015. Vuonna 2016 parille syntyi pennut. Näiden susien tappamina on löydetty 186 poroa 1.6.2015 lähtien. Huomattava osa näistä vahingoista olisi voitu välttää, jos poromiehillä olisi ollut oikeus metsästää sutta Martinselkosessa.

Suurpeto-ongelmat Hossan alueella

Suurpedoista on tullut suuri ongelma Hossa-Irnin paliskunnalle. Liitteenä olevassa kartassa on riistavahinkorekisteristä ote (n. 900 km^2), jossa on suurpetojen aiheuttamat porovahingot Hossan seudulla vuosina 2012-2016. Tältä alueelta on tilastoitu suurpetovahinkoja yhteensä 693 kpl (karhu 76, ilves 106, ahma 207 ja susi 304).

Kaikki petolajit tekevät suuria vahinkoja Hossan alueella. Susi on tehnyt niitä kaikista eniten, vaikka susia on esiintynyt seudulla vain satunnaisesti. Susi keskittyy saalistamaan poronhoitoalueella lähes pelkästään poroja. Susi liikkuu nopeasti ja laajalla alueella. Se voi tappaa suuriakin määriä lyhyen ajan sisällä. Lupamenettelyn tulisikin olla nopeaa ja joustavaa ja pyynnissä tulisi olla laajat alueet käytössä.

Ahma on Hossan seudun tilastossa toisena. Laji on ollut Suomessa rauhoitettuna vuodesta 1982 lähtien, mutta nyt senkin pyyntiä ollaan aloittamassa poronhoitoalueella lajin aiheuttamien suurien vahinkojen takia. Lajin suuren liikkuvuuden takia pyynnin onnistumiseksi tarvitaan laajat ja yhtenäiset alueet, joissa on metsästysoikeus. Ilvesvahingot ovat kasvusuunnassa alueella. Karhun aiheuttamat vahingot keskittyvät pieniin poronvasoihin, joista vain pieni osa tulee tilastoihin. Hossan alueella karhukanta on vahva ja yhtenä tekijänä siihen voi olla Suomussalmella jatkuvasti kasvava karhujen ruokintatoiminta.

Petovahingot näyttävät olevan kasvava ongelma Hossan seudulla. Erityisongelman aiheuttaa lisäksi itärajan läheisyys. Usein pedot käyvät yön aikana Suomen puolella poroja tappamassa ja menevät päiväksi Venäjän puolelle. Myönnetyillä poikkeusluvilla ei ole saatu petovahinkoja riittävän alhaiselle tasolle. Koska porovahinkojen estämiseen ei ole muuta tyydyttävää ratkaisua kuin petojen vähentäminen, pyyntitehoa joudutaan lisäämään ja ottamaan käyttöön sellaisiakin menetelmiä, joita ei ole ennen ollut käytössä.

Karhukannan säätelyssä ei käytetä kuin poikkeustapauksissa poikkeuslupia. Karhukantaa säädellään kin keskeytysmetsästyksellä poronhoitoalueella. Säätely onnistuu hyvin, jos kiintiö on sopiva. Kasvavien suurpeto-ongelmien takia ja lupabyrokratian vähentämiseen tähtäävien tavoitteiden takia on tulevaisuudessa mahdollista, että keskeytysmetsästys otetaan käyttöön muidenkin suurpetolajien kohdalla. Tämä voisi koskea erityisesti ilvestä, joka on runsaslukuinen maassamme.

Suurpetojen pyyntiä on onnistuttu tehostamaan käyttämällä pyynnissä niihin erikoistuneita koiria. Tällaisia koiria on vähän poronhoitajilla. Pyyntiin on jouduttu kutsumaan petokoiria omistavia metsästäjiä usein kaukaakin Suomesta. Heidän saanti alueelle voi olla vaikeaa, jos heillä ei ole mahdollisuutta itse osallistua pyyntiin. Lapissa on käytetty helikoptereita petojen poistossa. Todennäköisesti tätä menetelmää joudutaan pahenevien ongelmien takia käyttämään myös Hossan kansallispuistossa.

Suurpetojen pyynti kansallispuiston alueella

Hallituksen esityksen mukaan:

Kansallispuistossa toimivan paliskunnan osakkailla on kuitenkin kotikunnasta riippumatta oikeus luonnonsuojelulain 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun riistaeläinlajien yksilöiden luvanvaraiseen poistamiseen.

Luonnonsuojelulain 15 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan:

Kansallispuistossa ja luonnonpuistossa voidaan sen perustamistarkoitusta vaarantamatta alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen tai laitoksen luvalla: …3) poistaa sellaisten pyyntiluvanvaraisten riistaeläinlajien yksilöitä, jotka suojelualueen ulkopuolella aiheuttavat ilmeisen uhan ihmisen turvallisuudelle tai omaisuudelle aiheutuvasta merkittävästä taloudellisesta vahingosta;

Hallituksen esitys vahinkoa aiheuttavien suurpetojen poistamisesta puiston alueelta on epäselvästi kirjoitettu. Ensinnäkin Suomen riistakeskus myöntää pyyntilupia erilaisille riistaeläimille (kuten hirville), mutta suurpetojen pyyntiin riistakeskus myöntää poikkeuslupia. Karhun kohdalla poikkeuslupia myönnetään poronhoitoalueella harvoin ja siellä karhun metsästys ja kannan säätely tapahtuvat keskeytysmetsästyksenä. Poikkeusluvan käyttäminen edellyttää metsästysoikeutta alueelle, jolla lupaa käytetään.

Hallituksen esityksessä poikkeusluvan käyttämiseen puiston alueella voisivat osallistua kuntalaiset metsästyslain 8 §:n perusteella sekä ulkokuntalaisista paliskunnan osakkaat. Mitään järkevää perustetta ei ole olemassa sille, että muualta tulevat metsästäjät eivät saisi metsästää suurpetoja puiston alueella, joten lupametsästys tulisi olla mahdollista puiston alueella. Vahinkoperusteisen poikkeusluvan nojalla tapahtuvassa pyynnissä tarvitaan erikoisosaajia, joiden tulee saada metsästysoikeus alueelle riippumatta asuinpaikasta. Suomen riistakeskus voi rajata pyyntiä monella tavalla muun muassa rajoittamalla pyyntiin osallistuvien henkilöiden määrää sekä pyyntimenetelmiä. Luvan käyttäjän tulee luonnollisesti ottaa huomioon pyynnissä alueelle asetetut määräykset.

Jos suurpetojen poikkeuslupien käyttö edellyttäisi luonnonsuojelulain 15 §:n 1 momentin 3 kohdan soveltamista, se voisi aiheuttaa monenlaisia ongelmia. Paliskunta voisi hakea Suomen riistakeskukselta poikkeusluvan vahinkoa aiheuttaneen suurpedon poistamiseen ja lupa-alueen osana voisi olla kansallispuiston alue, mutta luvan käyttämiseen siellä tarvittaisiin puiston hallinnasta vastaavalta erillinen lupa. Lupaharkinnassa jouduttaisiin ottamaan huomioon, vaarantaako luvan käyttäminen puiston perustamistarkoitusta ja aiheuttaako peto merkittävää taloudellista vahinkoa. Kokemukset ovat osoittaneet, että suojelualueiden hallinnasta vastaavat eivät kovin helpolla anna lupia vahinkoa aiheuttavien eläinten poistoon.

Hossan kansallispuistossa voi olla muitakin ongelmia aiheuttavia eläimiä kuin suurpedot. Paliskunnan alueella on esiintynyt metsäpeuroja porojen joukossa. Ne on poistettava peuran rotupuhtauden turvaamisen takia ja sen vuoksi, että ne voivat aiheuttaa ongelmia porojen kokoamiselle. Säännökset ja byrokratia eivät saa olla esteenä sille, että ongelmia aiheuttava eläin voidaan poistaa mahdollisimman nopeasti puiston alueelta. Hallituksen esitys ei mahdollista peurojen poistoa.

Yhteenveto

Hossan kansallispuistoa koskevassa hallituksen lakiesityksessä ei ole otettu huomioon, minkälaisia ongelmia lakiesitys saattaa aiheuttaa metsästykselle ja erilaisten ongelmia aiheuttavien eläinten poistamiselle. Lakiesitykseen on tehtävä tältä osin muutoksia.

Lakiesitys on metsästyksen osalta muutettava tarkoituksenmukaisempaan ja yksinkertaisempaan muotoon siten, että alueella on kuntalaisilla metsästyslain 8 §:n mukainen oikeus metsästää ja muut saavat metsästää Metsähallituksen antamalla luvalla. Metsähallituksessa metsästyslupien myöntämisen ratkaisee metsähallituslain 18 §:n mukaan erätalousjohtaja (18 § Julkisten hallintotehtävien ratkaisuvalta: *Kalastukseen, metsästykseen ja erävalvontaan liittyvät asiat sekä mainittuja tehtäviä hoitavaa henkilöstöä koskevat asiat ratkaisee erätalousjohtaja*).

Metsästyksen järjestäminen edellä esitetyllä tavalla ei aiheuttaisi ongelmia kansallispuistolle, sen luonnolle eikä myöskään alueella kulkeville muille kävijöille. Lupametsästys voidaan aina rajata sellaiseksi, että riskit mahdollisiin metsästyksestä aiheutuviin haittoihin voidaan minimoida (metsästettävät eläimet, saaliskiintiöt, pyyntimenetelmät, metsästäjien määrä jne). Tarvittaessa Metsähallitus voisi rajata lupa-aluetta, jos siihen ilmenisi erityistä tarvetta. Tarvetta ei todennäköisesti tule, koska metsästys tapahtuu pääasiassa syksyllä eli sellaisena ajankohtana, jolloin retkeilijöitä ei olisi paljon alueella.

Kansallispuistoa koskeva laki olisi edellä esitetyssä muodossa yksinkertaisempi sekä vähemmän byrokratiaa ja laintulkintaongelmia sisältävä kuin hallituksen esitys.

Edellä olevan perusteella Suomen riistakeskus esittää seuraavanlaisia muutoksia hallituksen ehdotukseen Hossan kansallispuistoa koskevaksi laiksi:

3 §
Rauhoitussäännökset

Kansallispuistossa kielletyistä toiminnoista säädetään luonnonsuojelulain 13 §:ssä ja rauhoitussäännöksiä koskevista poikkeuksista mainitun lain 14 ja 15 §:ssä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen rauhoitussäännösten estämättä taimenen ja harjuksen istuttaminen Umpi-Valkeaisen ja Iso-Valkeaisen järviin ja siihen perustuva viehekalastus sekä vieheellä kalastaminen kansallispuiston virtavesissä on sallittua. Lisäksi vapaa-ajan kalastus seisovilla pyydyksillä on sallittua Iso- ja Pikkukukkurin järvissä, Iso Syrjäjärvessä ja Aittojärvessä sekä Talasjärvessä, Puukkojärvessä, Syvä Suottajärvessä, Matala Suottajärvessä ja Saari Hoiluan järvessä. Nuotanveto Aittojärvessä on sallittua kalaston hoitamiseksi tai pyyntitavan esittelemiseksi yleisölle.

LISÄYS: Edellä 1 momentissa tarkoitettujen rauhoitussäännösten estämättä Hossan kansallispuistossa on niillä, joiden kotipaikka on metsästyslain 8 §:ssä tarkoitetussa kunnassa, oikeus luonnonsuojelulain 13 §:n estämättä metsästää kotikunnassaan kansallispuiston alueella. LISÄYS: Lisäksi edellä 1 momentissa tarkoitettujen rauhoitussäännösten estämättä Metsähallituksen erätalousjohtaja voi myöntää kansallispuiston alueelle metsästyslupia. POISTO: ~~Kansallispuistossa toimivan paliskunnan osakkailla on kuitenkin kotikunnasta riippumatta oikeus luonnonsuojelulain 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun riistaeläinlajien yksilöiden luvanvaraiseen poistamiseen.~~ Kuusamon yhteismetsän osakaskunnalla on lisäksi oikeus metsästää hirveä Kuusamon kunnassa sijaitsevilla kansallispuistoon kuuluvilla alueilla.

4 §
Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 17 päivänä kesäkuuta 2017.

Tällä lailla lakkautetaan Kylmäluoman ja Hossan retkeilyalueiden perustamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen (758/1979) 1 ja 3 §:ssä tarkoitettu Hossan retkeilyalue.

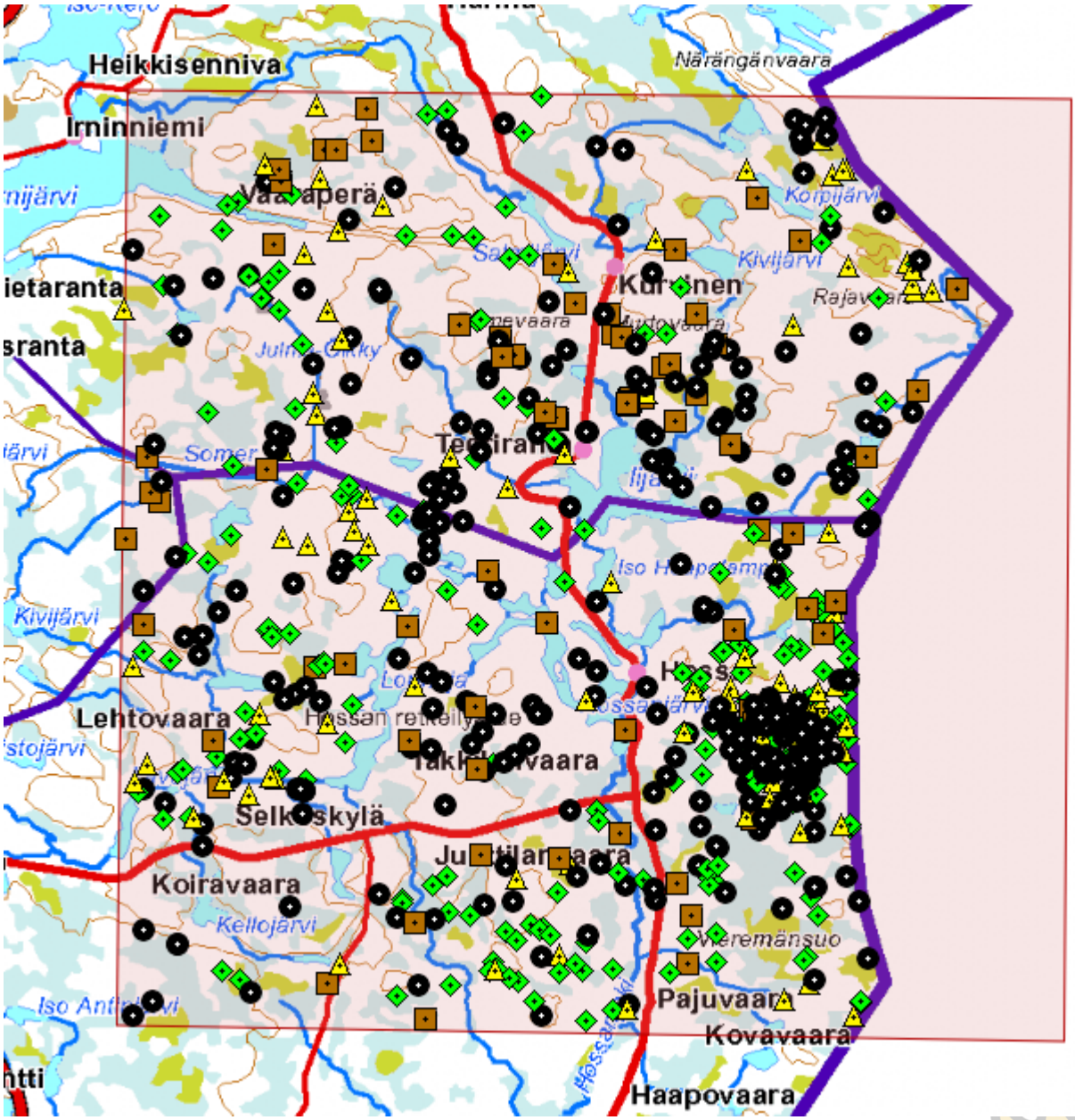
Taimenen ja harjuksen istuttaminen ja siihen perustuva kalastaminen Ala- ja Keski-Valkeaiseen, Pitkähoilua-Kokalmukseen ja Kirkasvetiseen voi jatkua 31 päivään joulukuuta 2020.

POISTO: ~~Sen lisäksi, mitä 3 §:n 3 momentissa säädetään, hirveä saavat metsästää jäsenet sellaisissa metsästysyhdistyksissä, joiden metsästysalueet rajautuvat kansallispuistoon ja jotka ovat olleet rekisteröityneinä tämän lain tullessa voimaan.~~

Liite

OTE RIISTAVAHINKOREKISTERISTÄ HOSSAN SEUDULTA

SUURPETOJEN AIHEUTTAMAT TILASTOIDUT POROVAHINGOT VUOSINA 2012-2016

Karhu (ruskea)	76
Ilves (keltainen)	106
Ahma (vihreä)	207
Susi (musta)	304
Yhteensä	693